

SURSELE AUTORITĂȚII ÎN CÂMPUL EDUCATIV ȘCOLAR

Autor:

Prof. dr. Singureanu Nicoleta

Colegiul Economic "Hermes", sector 2, București

Identificarea sursei autorității din punct de vedere a aserțiunilor purtătorului autorității este foarte importantă. În urma analizei surselor autorității efectuate de J. M. Bochenski, au fost identificate existența a două tipuri de autoritate: autoritatea epistemică și autoritatea deontică.

a) Autoritatea epistemică

Autoritatea epistemică este a știutorului, a aceluia care este competent într-un domeniu; orice propoziție care are girul său are o probabilitate crescută de adevăr. Plecând de la aceste elemente, J. M. Bochenski va defini autoritatea epistemică astfel: P (purtătorul, n.n.) este o autoritate epistemică pentru S (subiectul autorității, n.n.) în domeniul D atunci și numai atunci când probabilitatea fiecărei propoziții care ține de domeniul D, raportată la nivelul său de cunoaștere, crește prin comunicarea acestei propoziții de către P lui S1.

În acest context, trebuie analizată și problema întemeierii autorității epistemice, deoarece, până la urmă, subiectul recunoaște autoritatea unui purtător în virtutea încrederii sale în persoana respectivă. Este această încredere pur subiectivă sau se pot aduce probe de o natură sau alta în sprijinul acestei încrederi? Bochenski susține că, deși nu se poate vorbi de o întemeiere total asigurată a încrederii într-un purtător al autorității, acceptarea unei autorități epistemice fără vreo motivare trebuie repudiată din motive morale.

În consecință, orice autoritate trebuie recunoscută în baza unei justificări de natură intuitivă sau rațională (argumentativă), justificare pe care se sprijină încrederea subiectului în purtătorul autorității.

Probabilitatea ca o propoziție spusă de acesta să fie adevărată sporește dacă sunt îndeplinite câteva condiții:

- în primul rând, trebuie să fim convinși că purtătorul autorității își cunoaște într-adevăr domeniul în care este specialist (acreditat), că este competent în acel domeniu;
- în al doilea rând, trebuie să fie acceptată ideea că purtătorul autorității poate să demonstreze nivelul competenței sale în raport cu alți specialiști din domeniul său sau din alte domenii, cu alte cuvinte că este mai competent decât alții;
- în al treilea rând, trebuie să presupunem că expunerea purtătorului de autoritate este veridică. Pe scurt, purtătorului autorității trebuie să i se recunoască două trăsături: o mai mare competență decât a celorlalți și sinceritatea expunerii cercetărilor științifice.

b) Autoritatea deontică

Autoritatea deontică este a superiorului, a celui care prin poziția sa formală poate da directive care trebuie să fie ascultate. Domeniul autorității deontice nu mai vizează o clasă de propoziții (acele configurații ideale care pot fi adevărate sau false, care pot avea grade diferite de probabilitate și care descriu o situație de fapt), ci clase de directive.

Managementul clasei, din punct de vedere al autorității deontice, presupune acele configurații ideale care prezintă realitatea existentă dar și o proiecție a realității în viitor și care permite manifestarea actului decizional, pentru a acționa în cadru contextual al câmpului educațional.

Întemeierea autorității deontice se bazează pe două componente:

- existența unui obiectiv practic, a unui scop proiectat și care este dorit de subiect pentru a se manifesta ca o strategie viitoare;
- existența unei convingeri: subiectul trebuie să creadă în faptul că executarea respectivelor directive ale purtătorului reprezintă o condiție necesară, indispensabilă pentru atingerea obiectivului.

Pe baza acestei întemeieri, J. M. Bochenski oferă următoarea definiție a autorității deontice: „P (purtătorul) este o autoritate deontică pentru S (subiectul) în domeniul D atunci și numai atunci, când există un scop O de un anumit tip, astfel încât: (1) S dorește ca O să fie realizat, (2) S crede că executarea tuturor directivelor care-i sunt comunicate de către P sub forma aserțiunii și care țin de domeniul D reprezintă o condiție necesară a acestei realizări.

Este evident că nicio autoritate deontică nu trebuie acceptată fără justificare. În concepția lui J.M. Bochenski, un purtător al autorității deontice într-un domeniu poate fi simultan și purtător al autorității epistemice. Acest lucru este chiar de dorit, desi, trebuie acceptat faptul că realitatea proiectată nu coincide întodeauna cu realitatea manifestată concret și situațional.

În acest context, se pune întrebarea: ce fel de autoritate are profesorul, epistemică sau deontică? În mediul educativ al managementului clasei, profesorul trebuie să posede atât autoritate epistemică, cât și autoritate deontică.

Din perspectiva unei analize socio-organizaționale (status/rol), profesorul are autoritate deontică. Este superiorul, cel îndreptățit (prin legi, regulamente etc.) să pună note și să ia decizii cu privire la desfășurarea procesului instructiv-educativ; mai mult, el ia decizii cu privire la viitorul elevului, uneori, regretabil, chiar fără să îl consulte și pe acesta.

Este clar că, din alt punct de vedere al competențelor într-un domeniu, profesorul posedă autoritate epistemică în raport cu elevul. Marcel Postic nota: S-a insistat adesea, de câțiva ani, asupra analizei tipului de relație ierarhizată, fondată pe diferențele de statut și care blochează reciprocitatea schimburilor și instaurarea unui dialog. G. Fery atribuie cauza inegalității în școală, diferenței de vârstă, competenței presupuse a profesorului, care a fost însărcinat să-i învețe pe alții, pentru că, s-a considerat că el deține o cunoaștere superioară celei a elevilor, statutului său într-o viață școlară structurată, care îi confer autoritate, puterea de a nota, de a controla, de a sancționa.

Dar, abuzul de autoritate în școală se produce nu numai prin generalizare ilicită (dacă este autoritate într-un domeniu, profesorul crede că este autoritate în orice domeniu), ci și în virtutea unei autorități deontice („nu doar pentru că știu mai multe, ci și pentru că sunt investit cu această autoritate am întotdeauna dreptate”).

De aceea, elevii nu sunt dispuși întotdeauna să accepte acest tip de autoritate. Pentru realizarea unei relații armonioase profesor - elev, în câmpul educativ al managementului clasei trebuie să existe o colaborare între cei doi actori ai actului educațional, aceștia trebuie să acționeze și să se manifeste ca o echipă. Elevul nu trebuie să simtă autoritatea profesorului ca pe o presiune asupra personalității sale, ci trebuie determinat să interiorizeze valorile morale care stau la baza autorității.